

Економіка

УДК 338.431.2

Пилипенко Надія Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент

Сумський національний аграрний університет

Пилипенко Надежда Николаевна

кандидат экономических наук, доцент

Сумский национальный аграрный университет

Pylipenko Nadiia

PhD in Economics, Associate Professor

Sumy National Agrarian University

ORCID: 0000-0002-1064-389X

Кожемякіна Діана Миколаївна

слухач магістратури

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Кожемякина Диана Николаевна

слушатель магистратуры

Национального университета биоресурсов и природопользования Украины

Kozhemiakina Diana

Undergraduate of the

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0002-0697-5357

ПРОГНОЗУВАННЯ СТІЙКОСТІ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНУ

**ПРОГНОЗИРОВАНИЕ УСТОЙЧИВОСТИ КОНКУРЕНТНОЙ
ПОЗИЦИИ АГРАРНОГО СЕКТОРА РЕГИОНА
FORECASTING THE SUSTAINABILITY OF THE COMPETITIVE
POSITION OF THE AGRARIAN SECTOR OF THE REGION**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню проблем оцінки та прогнозування стійкості конкурентних позицій аграрного сектору регіону. Проведено аналіз теоретичних підходів до визначення досліджуваних категорій. Обґрунтовано, що стійкі конкурентні позиції можуть бути забезпечені стійкими конкурентними перевагами. Для аграрного сектору найбільш доцільним буде здобуття конкурентних переваг заснованих на внутрішніх конкурентних перевагах, тобто, домінування в галузі завдяки ефективному використанню ресурсів. Виходячи з сутності конкурентної позиції обґрунтовано методичний підхід до оцінки конкурентної позиції, який передбачає інтегральну оцінку з використанням індексів окремих показників в співставленні середньогалузових та регіональних значень. Запропоновано враховувати особливості галузі при оцінці та прогнозуванні стійкості конкурентної позиції аграрного сектору регіону. Для оцінки стійкості конкурентної позиції запропоновано методику порівняння темпів зміни основних економічних показників аграрного сектору регіону та галузі в цілому. Здійснено оцінку конкурентної позиції аграрного сектору регіону у порівнянні із середньогалузовими показниками по основних складових конкурентного потенціалу. Доведено, що прийняття ефективних управлінських рішень щодо забезпечення стійкості конкурентної позиції є неможливим без уявлення майбутньої траєкторії розвитку подій та впливів чинників внутрішнього та зовнішнього середовища. Важливим інструментом врахування майбутніх змін при прийнятті управлінських рішень є прогнозування. В статті здійснено*

розрахунок прогнозних значень інтегрального індексу стійкості конкурентної позиції та його складових за допомогою методу експоненційного згладжування з використанням моделі Брауна-Майєра, що дозволило оцінити динаміку та тенденції розвитку аграрного сектору регіону. Доведено, що для досягнення конкурентних переваг підприємствам аграрному сектору регіону слід орієнтуватися на ефективне використання внутрішніх ресурсів, що в подальшому складе основу стійкого розвитку.

Ключові слова: *аграрний сектор регіону, стійкі конкурентні переваги, стійкість конкурентної позиції, оцінка стійкості конкурентної позиції, прогнозування стійкості конкурентної позиції.*

Аннотація. *Статья посвящена исследованию проблем оценки и прогнозирования устойчивости конкурентных позиций аграрного сектора региона. Проведен анализ теоретических подходов к определению исследуемых категорий. Обосновано, что устойчивые конкурентные позиции могут быть обеспечены устойчивыми конкурентными преимуществами. Для аграрного сектора наиболее целесообразным будет получение конкурентных преимуществ, основанных на внутренних конкурентных преимуществах, то есть, доминирование в отрасли благодаря эффективному использованию ресурсов. Исходя из сущности конкурентной позиции обоснован методический подход к оценке конкурентной позиции, предусматривающий интегральную оценку с использованием индексов отдельных показателей в сопоставлении среднеотраслевых и региональных значений. Предложено учитывать особенности отрасли при оценке и прогнозировании устойчивости конкурентной позиции аграрного сектора региона. Для оценки устойчивости конкурентной позиции предложена методика сравнения темпов изменения основных экономических показателей аграрного сектора региона и отрасли в*

целом. Осуществлена оценка конкурентной позиции аграрного сектора региона по сравнению с среднеотраслевыми показателями по основным составляющим конкурентного потенциала. Доказано, что принятие эффективных управленческих решений по обеспечению устойчивости конкурентной позиции невозможно без представления будущей траектории развития событий и влияний факторов внутренней и внешней среды. Важным инструментом учета будущих изменений при принятии управленческих решений является прогнозирование. В статье осуществлен расчет прогнозных значений интегрального индекса устойчивости конкурентной позиции и его составляющих с помощью метода экспоненциального сглаживания с использованием модели Брауна-Майера, что позволило оценить динамику и тенденции развития аграрного сектора региона. Доказано, что для достижения конкурентных преимуществ предприятиям аграрному сектору региона следует ориентироваться на эффективное использование внутренних ресурсов, что в дальнейшем составит основу устойчивого развития.

Ключевые слова: аграрный сектор региона, устойчивые конкурентные преимущества, устойчивость конкурентной позиции, оценка устойчивости конкурентной позиции, прогнозирования устойчивости конкурентной позиции.

Summary. The article is devoted to the study of the problems of assessing and predicting the sustainability of the competitive positions of the agricultural sector in the region. The analysis of theoretical approaches to the definition of the studied categories is carried out. It has been substantiated that sustainable competitive positions can be ensured by sustainable competitive advantages. For the agricultural sector, it will be most expedient to obtain competitive advantages based on internal

competitive advantages, that is, dominance in the industry due to the efficient use of resources. Based on the essence of the competitive position, a methodological approach to assessing the competitive position has been substantiated, which provides for an integral assessment using indices of individual indicators in comparing industry average and regional values. It is proposed to take into account the specifics of the industry when assessing and predicting the sustainability of the competitive position of the agricultural sector in the region. To assess the sustainability of the competitive position, a method is proposed for comparing the rates of change in the main economic indicators of the agricultural sector of the region and the industry as a whole. The assessment of the competitive position of the agrarian sector of the region is carried out in comparison with the industry average indicators for the main components of the competitive potential. It is proved that the adoption of effective management decisions to ensure the sustainability of a competitive position is impossible without presenting the future trajectory of the development of events and the influences of factors of the internal and external environment. Forecasting is an important tool for taking into account future changes when making management decisions. The article calculates the predicted values of the integral index of competitive position stability and its components using the exponential smoothing method using the Brown-Mayer model, which made it possible to assess the dynamics and development trends of the agricultural sector in the region. It has been proved that in order to achieve competitive advantages, enterprises in the agricultural sector of the region should focus on the effective use of internal resources, which in the future will form the basis of sustainable development.

Key words: *agrarian sector of the region, sustainable competitive advantages, sustainability of the competitive position, assessment of the sustainability of the competitive position, forecasting the sustainability of the competitive position.*

Постановка проблеми. Стійкий розвиток аграрного сектору в умовах загострення конкурентної боротьби можливий лише при наявності конкурентних переваг. Увага до проблеми їх забезпечення посилюється та отримує нові риси дослідження, особливо слід відмітити зосередження досліджень на такій ознаці конкурентних переваг, як стійкість [1;2]. Підґрунтям забезпечення стійких конкурентних переваг регіону є достовірна діагностика та моделювання подальшої ситуації.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблемами діагностики та забезпечення конкурентних переваг підприємств взагалі, і сільськогосподарських, зокрема, займалися вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Боришкевич [13], Ж. Крючкова [18], К. Мельник [16], О. Непочатенко [16], П. Перерва [19], В. Пилипенко [20], М. Портер [4], С. Пташник [16], Н. Стельмахук [17], Н. Ткачова [19], О. Тридід [14], В. Яценко [21], Barney J. [1], Wang H. [5], Hart S. [12], Mugera A [11], Grant R. [8], Hamel G.[7], Wernerfelt B. [6].

Формулювання цілей статті. Науковцями зроблено вагомий внесок у дослідження даної проблеми, але окремі аспекти потребують додаткового дослідження. Зокрема, недостатньо дослідженими є питання оцінки та прогнозування стійкості конкурентної позиції аграрного сектору регіону, як результату вираження конкурентних переваг. В зв'язку з цим пошук методів оцінки та прогнозування стійкості конкурентної позиції аграрного сектору регіону набуває особливої актуальності. *Метою* дослідження є оцінка та прогнозування стійкості конкурентних позицій аграрного сектору регіону.

Виклад основного матеріалу. Стосовно стійких конкурентних переваг в науковій літературі існує дві протилежні концепції: ресурсорієнтована концепція [1; 3] та моделі, які базуються на дослідженні впливу зовнішнього середовища на конкурентну позицію [4]. На думку

М.Портера конкурентна позиція суб'єкта залежить від особливості галузі, до якої він належить. За Портером потенційним джерелом конкурентних переваг є вдале поєднання різних видів діяльності. Невелика кількість видів діяльності створює умови для копіювання та наслідування поведінки іншими конкурентами [4]. Нестабільність та невизначеність галузевої структури внаслідок трансформаційних процесів, викликаних стрімким технологічним розвитком, призвели до послаблення домінування даної концепції.

Вчені зазначають, що модель п'яти сил Портера має обмеження, так як припускає існування досконало конкурентного ринку, якого практично не існує в нашому сьогоdnішньому середовищі [5]. Критики даної концепції, засновники ресурсного підходу [1; 3; 6; 7; 8; 9], вважають, що в ній недостатньо приділено уваги впливу на конкурентні переваги внутрішніх ознак. З точки зору прихильників ресурсного підходу джерелом стійкої конкурентної переваги є ресурси, які наділені певною сукупністю ознак, таких як рідкісність, немобільність та унікальність.

Тобто, джерелом конкурентних переваг є унікальне поєднання наявних ресурсів. Унікальні ресурси в поєднанні із набором відповідних управлінських дій створюють стійкі конкурентні переваги [2;6]. Підтвердженням цьому є той факт, що в однакових умовах функціонування в межах однієї галузі суб'єкти забезпечують різні результати. Конкурентні переваги є унікальними сильними сторонами суб'єкта по відношенню до конкурентів, що поєднують в собі кращі елементи ведення бізнесу, забезпечуючи конкурентоспроможність [13].

Стійка конкурентна перевага забезпечує стійку конкурентну позицію. Конкурентна позиція суб'єкта – це його місце в конкретних сегментах ринку зовнішнього середовища стосовно конкурентів [14].

Успішність управлінських рішень щодо забезпечення траєкторії конкурентоспроможного розвитку безпосередньо залежить від достовірної

оцінки стійкості конкурентної позиції. Існують різні підходи щодо оцінки конкурентних переваг підприємств аграрного сектору [15-21]. При оцінці стійкості конкурентної позиції аграрного сектору регіону ми вважаємо за необхідне враховувати не стільки абсолютні значення тих чи інших показників (продуктивність праці, собівартість, якість продукції та інші), чи порівняння їх з конкурентами (середньогалузевими), скільки динамічні тенденції змін відповідних індикаторів у порівнянні між собою.

На нашу думку, аналіз конкурентної позиції має передбачає інтегральну оцінку з використанням індексів зміни окремих показників в співставленні середньогалузевих та регіональних значень: рівень виробництва (валова продукція в співставних цінах в розрахунку на 100 га с.-г. угідь), рівень продуктивності праці (валова продукція в співставних цінах в розрахунку на 1 середньорічного працівника), рівень ефективності (фінансовий результат до оподаткування в розрахунку на 100 га с.-г. угідь), рівень витрат на виробництво (собівартість одиниці продукції) та рівень ринкових переваг (середні ціни реалізації).

Було проведено аналіз за 2013-2019 рр. по вищезазначених показниках, причому значення за 2013 рік приймалися за базу (індекс = 1,00). Значення відповідних індексів за наступні роки визначалися як відношення абсолютних значень даного року до значення показника за попередній рік. Після обчислення індексів зміни: рівня виробництва ($I_{ВП}$), рівня продуктивності праці ($I_{ПП}$), рівня ефективності ($I_{ФР}$), рівня витрат на виробництво ($I_{СВ}$) та рівня ринкових переваг ($I_{ЦР}$), розраховується інтегральний індекс конкурентної позиції як середньгеометричне від добутку вищеперерахованих індексів (формула 1).

$$I_{КР} = \sqrt[5]{I_{ВП} * I_{ПП} * I_{ФР} * I_{СВ} * I_{ЦР}}, \text{ де} \quad (1)$$

$I_{кр}$ – інтегральний індекс конкурентної позиції аграрного сектору регіону; $I_{вп}$ – індекс зміни рівня виробництва; $I_{пп}$ – індекс зміни продуктивності праці; $I_{фр}$ – індекс зміни ефективності виробництва; $I_{св}$ – індекс зміни витрат на виробництво; $I_{цр}$ – індекс зміни ринкових переваг. При цьому враховуючи, як зазначалося вище, що зростання рівня витрат є негативним фактором, $I_{св}$ визнався як обернена величина індексу зміни витрат. Розраховані індекси за період 2013-2019 роки по Сумській області та по Україні в цілому відображені в таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка індексу конкурентної позиції аграрного сектору Сумської області за 2013-2019 рр.

Показники		Роки						
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Індекс рівня виробництва	Сумська область	1,00	1,11	0,97	1,02	0,99	1,15	0,95
	Україна	1,00	1,09	0,97	1,10	0,96	1,12	1,02
Індекс продуктивності праці	Сумська область	1,00	1,06	1,02	1,03	1,05	1,26	1,02
	Україна	1,00	1,09	0,98	1,23	0,99	1,15	1,07
Індекс ефективності виробництва	Сумська область	1,00	2,58	6,72	0,83	0,93	1,02	0,65
	Україна	1,00	1,45	4,72	0,92	0,87	0,85	1,33
Обернений індекс витрат на виробництво	Сумська область	1,00	0,90	0,67	0,84	0,84	1,00	0,88
	Україна	1,00	0,90	0,68	0,85	0,98	0,91	0,81
Індекс ринкових переваг	Сумська область	1,00	1,30	1,55	1,15	1,17	1,07	0,91
	Україна	1,00	1,27	1,57	1,10	1,14	1,09	0,93
Інтегральний індекс конкурентних переваг	Сумська область	1,00	1,29	1,47	0,96	0,99	1,10	0,87
	Україна	1,00	1,14	1,37	1,03	0,98	1,02	1,02

Джерело: розраховано на основі даних Держкомстату України [22-24]

Аналіз показує, що починаючи з 2016 року темпи росту рівня виробництва в регіоні поступилися середньогалузевим, хоча у 2017-2018 роках

вони були вищими. Більш низькі темпи росту рівня виробництва у 2016 році зумовили і відставання із темпами росту продуктивності праці. Аналіз темпів росту індексів ефективності показує, що починаючи саме в 2016 році темпи приросту індексу ефективності виробництва по регіону були нижчі ніж по галузі, що підтверджується попередніми висновками. Інша тенденція простежується при аналізі рівня ринкових переваг (середніх цін реалізації). В даному аспекті сільськогосподарські підприємства Сумської області у 2019 році дещо зменшили свої конкурентні переваги

Формуванню можливих шляхів розвитку подій та аналізу ймовірних наслідків управлінських рішень сприяє прогнозування. В умовах невизначеності зовнішнього середовища та загострення конкуренції потреба в ефективному прогнозуванні значно зростає. Якраз основною метою створення прогнозу і є зниження рівня невизначеності. Без прогнозування, без уявлення майбутньої траєкторії розвитку подій та впливів чинників внутрішнього та зовнішнього середовища неможливо прийняти ефективне управлінське рішення щодо забезпечення стійкості конкурентної позиції. Ігнорування прогнозних показників може бути причиною втрати підприємством ключових конкурентних переваг у довгостроковій перспективі та, на цій основі, зниження рівня стійкості конкурентних позицій.

Розробка прогнозу стійкості конкурентної позиції аграрного сектору Сумської області передбачає інтегральну оцінку з використанням індексів зміни окремих показників в співставленні середньогалузових та регіональних значень. Для визначення прогнозних значень вищенаведених індексів була використана наступна методика. По-перше, були спрогнозовані значення вихідних показників для розрахунку індексів – відповідні показники по Сумській області і Україні шляхом застосування методу Брауна-Масра на основі параболи другого порядку [25]. По-друге, на основі отриманих

прогнозних значень були розраховані індекси зміни: рівня виробництва ($I_{ВП}$), рівня продуктивності праці ($I_{ПП}$), рівня ефективності ($I_{ФР}$), рівня витрат на виробництво ($I_{СВ}$) та рівня ринкових переваг ($I_{ЦР}$). Заключним етапом став розрахунок інтегрального індексу конкурентної позиції. Результати розрахунку наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

**Прогнозні значення індексу конкурентної позиції аграрного сектору
Сумської області та України на 2020-2022 рр.**

Показники		Роки		
		2020	2021	2022
Індекс рівня виробництва	Сумська область	1,10	1,12	1,13
	Україна	1,09	1,10	1,11
Індекс продуктивності праці	Сумська область	1,20	1,22	1,25
	Україна	1,12	1,14	1,15
Індекс ефективності виробництва	Сумська область	1,18	1,41	1,66
	Україна	1,09	1,20	1,30
Обернений індекс витрат на виробництво	Сумська область	0,95	0,93	0,90
	Україна	0,88	0,87	0,86
Індекс ринкових переваг	Сумська область	1,07	1,11	1,16
	Україна	1,08	1,12	1,17
Інтегральний індекс конкурентної позиції	Сумська область	1,09	1,14	1,18
	Україна	1,06	1,08	1,11

Джерело: розраховано авторами

Отже, на перспективу зростає стійкість конкурентної позиції аграрного сектору Сумської області, що наглядно представлено на рисунку 1.

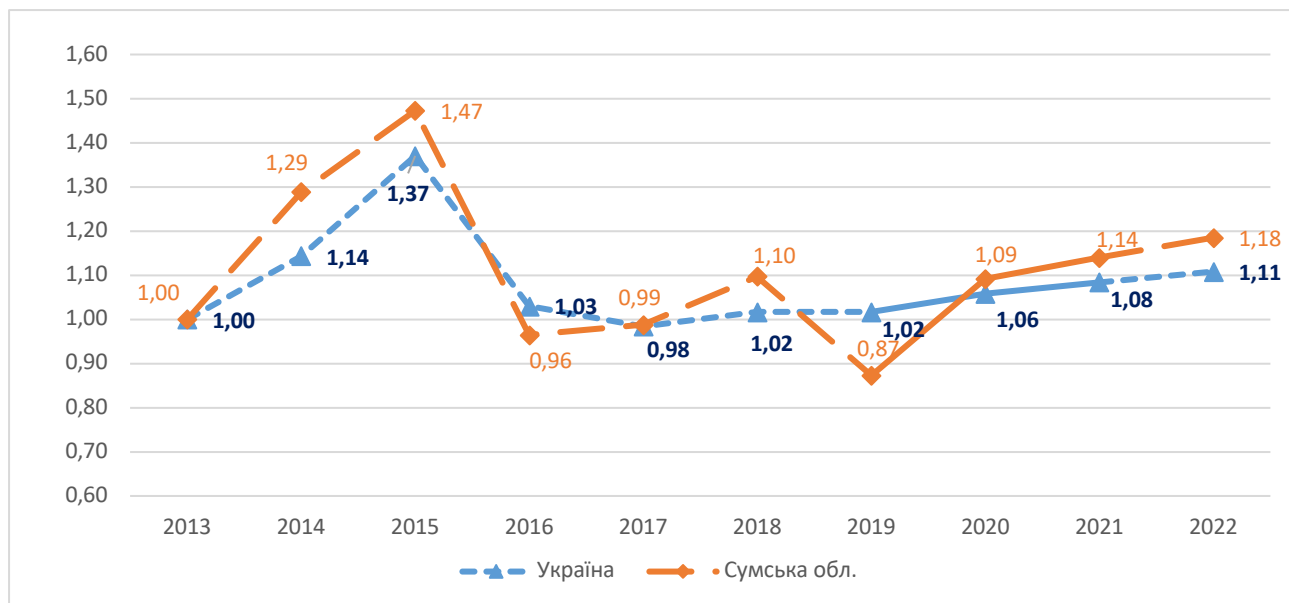

Рис. 1. Інтегральні індекси зміни конкурентної позиції за 2013-2022 рр.

Джерело: розраховано авторами

Безумовно, цей прогноз, як і всі інші прогнози, не враховує всіх факторів, що впливають на стійкість конкурентної позиції, проте він дає змогу змодельовати на найближчу перспективу ситуацію на ринку, що дає необхідну інформацію відповідним органам держави та місцевої влади для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [26].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, важливою умовою досягнення конкурентних переваг є оцінка стійкості конкурентної позиції. Обґрунтовано методичний підхід оцінки стійкості конкурентної позиції аграрного сектору регіону на основі співставлення зміни середньогалузевих та регіональних значень. Аналіз даних за 2013-2019 роки показав, що аграрний сектор регіону в динаміці зміцнює свої конкурентної позиції. Оцінка стійкості конкурентних позицій аграрного сектору регіону на основі запропонованої методики показала, що для забезпечення стійкої конкурентної переваги, перш за все необхідно приділити увагу зниженню витрат та впровадженню інновацій. Реалізація запропонованих заходів

сприятиме забезпеченню конкурентоспроможного розвитку аграрного сектору та, на цій основі, забезпеченню сталого розвитку сільського господарства України.

Література

1. Barney Jay Firm Resources and Sustained Competitive Advantage // Journal of Management. 1991. №17(1). P. 99-120. URL: [http://www.business.illinois.edu/josephm/BA545_Fall%202011/S10/Barney%20\(1991\).pdf](http://www.business.illinois.edu/josephm/BA545_Fall%202011/S10/Barney%20(1991).pdf) (Дата звернення 12.02.2021)
2. Vinayan Gowrie, Jayashree Sreenivasan & Marthandan Govindan. Critical Success Factors of Sustainable Competitive Advantage: A Study in Malaysian Manufacturing Industries // International Journal of Business and Management. 2012. №7(22). DOI: [10.5539/ijbm.v7n22p29](https://doi.org/10.5539/ijbm.v7n22p29) (Дата звернення 03.02.2021)
3. Barney J. B., D. J. Ketchen Jr, & M. Wright. The Future of Resource-Based Theory // Journal of Management. 2011. № 37(5). P. 1299-1315. DOI: 10.1177/0149206310391805 (Дата звернення 04.02.2021)
4. Porter M. E. Competitive Advantage. New York: The Free Press. 1985.
5. Wang H. Teories for competitive advantage. In H. Hasan (Eds.), Being Practical with Teory: A Window into Business Research Wollongong, Australia: THEORI. 2014. P. 33-43. URL: <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1410&context=buspapers> (Дата звернення 17.02.2021)
6. Wernerfelt B. A resource-based view of the firm // Strategic Management Journal. 1984. №5(2). P. 171-180. URL: <http://links.jstor.org/sici?sici=0143-2095%28198404%2F06%295%3A2%3C171%3AARVOTF%3E2.0.CO%3B2-L> (Дата звернення 22.01.2021)
7. Prahalad C.K. & Hamel G.H. The core competencies of the Corporation //

- Harvard Business Review, 3. 1990. URL: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4391952/mod_resource/content/1/Prahalad%20Hamel.pdf (Дата звернення 24.01.2021)
8. Grant R. The Resource-based Theory of Competitive Advantage: Implications for Strategy Formulation // California Management Review, (Spring). 1991. P. 114-135. DOI: 10.1016/B978-0-7506-7088-3.50004-8 (Дата звернення 12.02.2021)
9. Grant R. Toward a Knowledge-based Theory of the Firm // Strategic Management Journal. 1996. № 17. P. 109-122. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/e8f7/94a511c356a254cc4998f2dc6e4e2c88fcb.pdf> (Дата звернення 16.02.2021)
10. Peteraf Margaret A. The Cornerstones of Competitive Advantage: A Resource-Based View // Strategic Management Journal. 1993. № 14(3). P. 179-191. URL: <http://links.jstor.org/sici?sici=0143-2095%28199303%2914%3A3%3C179%3ATCOCAA%3E2.0.CO%3B2-A> (Дата звернення 07.02.2021)
11. Muger Amin W. Sustained Competitive Advantage in Agribusiness: Applying the Resource-Based Theory to Human Resources // International Food and Agribusiness Management Review. 2012. № 15(4). P. 27-48. URL: http://ageconsearch.umn.edu/record/138318/files/20120017_Formatted.pdf (Дата звернення 19.02.2021)
12. Hart S. A Natural Resource-based View of the Firm // The Academy of Management Review. 1995. № 20(4). P. 986-1014. URL: <http://faculty.wvu.edu/dunnc3/rprnts.naturalresourceviewofthefirm.pdf> (Дата звернення 12.02.2021)
13. Боришкевич І.І. Стратегічні напрями забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств // Вісник

- Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. 2017. Випуск 12, Т.1. С. 6-11. URL: <https://bit.ly/3cSyDDp>
- 14.Тридід О. М. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Дис. дра екон. наук: 08.06.01 / Харківський держ. економічний ун-т. Х. 2003. 393 с.
- 15.Pylypenko Nadiia M., Pylypenko Viacheslav V., Kuchkova Kristina O. Competitive Advantages of Agricultural Enterprises from the Perspective of the Analysis of the Competition's Conditions // Journal of Advanced Research in Law and Economics, [S.l.], dec. 2019. V. 9, n. 8. P. 2774-2789, ISSN 2068-696X. URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jarle/article/view/4144> (Дата звернення 10.02.2021)
- 16.Непочатенко О. О., Пташник С. А., Мельник К. М. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. 2016. № 12. С. 33-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_12_6. (Дата звернення 22.02.2021)
- 17.Стельмашук Н.А. Діагностика конкурентних переваг аграрних підприємств // Сталий розвиток економіки. 2013. № 4. С. 125–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_4_29.
- 18.Крючкова Ж. В. Методичні підходи до визначення рівня конкурентоспроможності аграрних підприємств. Агросвіт. 2016. № 7. С. 41-46. URL: www.agrosvit.info/pdf/12_2016/7.pdf (Дата звернення 29.01.2021)
- 19.Перерва П. Г., Ткачова Н. П. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // Економіка розвитку. 2011. № 4 (60). С. 116-120. URL: www.ed.ksue.edu.ua/ER/knt/e114_60/e114pere.pdf (Дата звернення 23.02.2021)
- 20.Пилипенко Н.М., Пилипенко В. В. Науково-практичні аспекти оцінки

- конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств // Вісник СНАУ. Серія: економіка і менеджмент. 2016. №1(67). С.73-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsna_ekon_2016_1_18.
- 21.Яценко В. М. Стратегічний аналіз, економічна діагностика та оцінка конкурентоспроможності аграрних підприємств // Науковий журнал «Вісник СУЕМ» Східноєвропейського університету економіки і менеджменту Черкаси: СУЕМ. 2015. Вип. 2 (19). С. 91–100
- 22.Державна служба статистики України: сайт Держстат України. Електрон, текстові дані. Київ, 2013-2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
- 23.Статистичні щорічники «Сільське господарство України» за 2013-2019 роки. К.: Державна служба статистики України. 2020. 569 с.
- 24.Статистичні щорічники Сумської області за 2013-2019 роки / за ред. Л.І. Олехнович // Головне управління статистики в Сумській області, 2019. 518 с.
- 25.Тихонов. Э.Е. Методы прогнозирования в условиях рынка: учебное пособие. 2006. 221 с. URL: http://www.mirkin.ru/_docs/tiho.pdf (Дата звернення 05.02.2021)
- 26.Пилипенко Н.М. Економічна політика в контексті забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств // Вісник СНАУ. Серія: економіка і менеджмент. 2005. № 6-7. С. 87-90.

References

1. *Barney, Jay* (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*, 17(1): 99-120. URL: [http://www.business.illinois.edu/josephm/BA545_Fall%202011/S10/Barney%20\(1991\).pdf](http://www.business.illinois.edu/josephm/BA545_Fall%202011/S10/Barney%20(1991).pdf) (Accessed 12.02.2021)

2. Vinayan, Gowrie, Jayashree, Sreenivasan & Marthandan, Govindan. (2012). Critical Success Factors of Sustainable Competitive Advantage: A Study in Malaysian Manufacturing Industries. *International Journal of Business and Management*, 7(22). DOI: [10.5539/ijbm.v7n22p29](https://doi.org/10.5539/ijbm.v7n22p29) (Accessed 03.02.2021)
3. Barney, J. B., D. J. Ketchen Jr, & M. Wright. (2011). The Future of Resource-Based Theory. *Journal of Management*, 37(5): 1299-1315. DOI: 10.1177/0149206310391805 (Accessed 04.02.2021)
4. Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage*. New York: The Free Press
5. Wang, H. (2014). Theories for competitive advantage. In H. Hasan (Eds.), *Being Practical with Theory: A Window into Business Research* (pp. 33-43). Wollongong, Australia: THEORI. URL: <https://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1410&context=buspapers> (Accessed 17.02.2021)
6. Wernerfelt, B., (1984). A resource-based view of the firm. *Strategic Management Journal*, 5(2): 171-180. URL: <http://links.jstor.org/sici?sici=0143-2095%28198404%2F06%295%3A2%3C171%3AARVOTF%3E2.0.CO%3B2-L> (Accessed 22.01.2021)
7. Prahalad, C.K. & Hamel, G.H. (1990), The core competencies of the Corporation, *Harvard Business Review*, 3: URL: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4391952/mod_resource/content/1/Prahalad%20Hamel.pdf (Accessed 24.01.2021)
8. Grant, R. (1991). The Resource-based Theory of Competitive Advantage: Implications for Strategy Formulation. *California Management Review*, (Spring): 114-135. DOI: 10.1016 / B978-0-7506-7088-3.50004-8 (Accessed 12.02.2021)
9. Grant, R. (1996). Toward a Knowledge-based Theory of the Firm. *Strategic Management Journal*, 17: 109-122. URL:

<https://pdfs.semanticscholar.org/e8f7/94a511c356a254cc4998f2dc6e4e2c88fcb>
b.pdf (Accessed 16.02.2021)

10. Peteraf, Margaret A. (1993). The Cornerstones of Competitive Advantage: A Resource-Based View. *Strategic Management Journal*, 14(3): 179-191. URL: <http://links.jstor.org/sici?sici=0143-2095%28199303%2914%3A3%3C179%3ATCOCAA%3E2.0.CO%3B2-A> (Accessed 07.02.2021)
11. Muger, Amin W., (2012). Sustained Competitive Advantage in Agribusiness: Applying the Resource-Based Theory to Human Resources. *International Food and Agribusiness Management Review*, 15(4): 27-48, URL: http://ageconsearch.umn.edu/record/138318/files/20120017_Formatted.pdf (Accessed 19.02.2021)
12. Hart, S. (1995). A Natural Resource-based View of the Firm. *The Academy of Management Review*, 20(4): 986-1014. URL: <http://faculty.wvu.edu/dunnc3/rprnts.naturalresourceviewofthefirm.pdf> (Accessed 12.02.2021)
13. Boryshkevych, I.I. (2017). Stratehichni napriamy zabezpechennia konkurentospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Ekonomichni nauky.*, Vol. 12, T.1, P.6-11
14. Trydid, O. M. (2003). Stratehiia rozvytku pidpriemstva v umovakh kryzy: *Dys. dra ekon. nauk*: 08.06.01 / Kharkivskyi derzh. ekonomichniyi un-t. Kh. 393 p.
15. Pylypenko, Nadiia M.; Pylypenko, Viacheslav V. & Kuchkova, Kristina O. Competitive Advantages of Agricultural Enterprises from the Perspective of the Analysis of the Competition's Conditions. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, [S.l.], v. 9, n. 8, p. 2774-2789, dec. 2019. ISSN 2068-

- 696X. URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jarle/article/view/4144>
(Accessed 10.02.2021)
16. Nepochatenko, O. O.; Ptashnyk, S. A. & Melnyk, K. M. (2016). Teoretychni aspekty konkurentospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv. *Ekonomika APK.* Vol. 12. P. 33-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_12_6. (Accessed 22.02.2021)
17. Stelmashchuk, N.A. (2013). Diahnostyka konkurentnykh perevah ahrarnykh pidpriemstv. *Stalyi rozvytok ekonomiky*. Vol. 4. P. 125–132.
18. Kriuchkova, Zh. V. (2016). Metodychni pidkhody do vyznachennia rivnia konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpriemstv. *Ahrosvit*. Vol. 7. P. 41-46. URL: www.agrosvit.info/pdf/12_2016/7.pdf (Accessed 29.01.2021)
19. Pererva, P. H. & Tkachova, N. P. (2011). Rozvytok metodiv analizu faktychnoho stanu konkurentnykh perevah pidpriemstva. *Ekonomika rozvytku*. Vol. 4 (60). P. 116-120. URL: [//www.ed.ksue.edu.ua/ER/knt/e114_60/e114pere.pdf](http://www.ed.ksue.edu.ua/ER/knt/e114_60/e114pere.pdf) (Accessed 23.02.2021)
20. Pylypenko, N.M. & Pylypenko, V. V. (2016). Naukovo-praktychni aspekty otsinky konkurentospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv. *Visnyk SNAU. Serii: ekonomika i menedzhment*. Vol. 1(67), P.73-78
21. Iatsenko, V. M. (2015). Stratehichniy analiz, ekonomichna diahnostyka ta otsinka konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpriemstv. *Naukovyi zhurnal «Visnyk SUEM» Skhidnoievropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu*. Cherkasy: SUEM, Vol. 2 (19). P.91–100
22. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: sait Derzhstat Ukrainy. Elektron, tekstovi dani. Kyiv, 2013-2019. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
23. Statystychni shchorichnyky «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2013-2019 roky. K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2020, 569 p
24. Statystychni shchorichnyky Sumskoi oblasti za 2013-2019 roky/ za red. L.I. Olekhnovych. Holovne upravlinnia statystyky v Sumskii oblasti, 2019, 518 p

25. Tihonov, E.E. (2006). *Metodyi prognozirovaniya v usloviyah ryinka: uchebnoe posobie*. 221 p. URL: http://www.mirkin.ru/_docs/tiho.pdf (Accessed 05.02.2021)
26. Pylypenko, N.M. (2005). *Ekonomichna polityka v konteksti zabezpechennia konkurentospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv. Visnyk SNAU. Serii: ekonomika i menedzhment*. Vol. 6-7. P.87-90